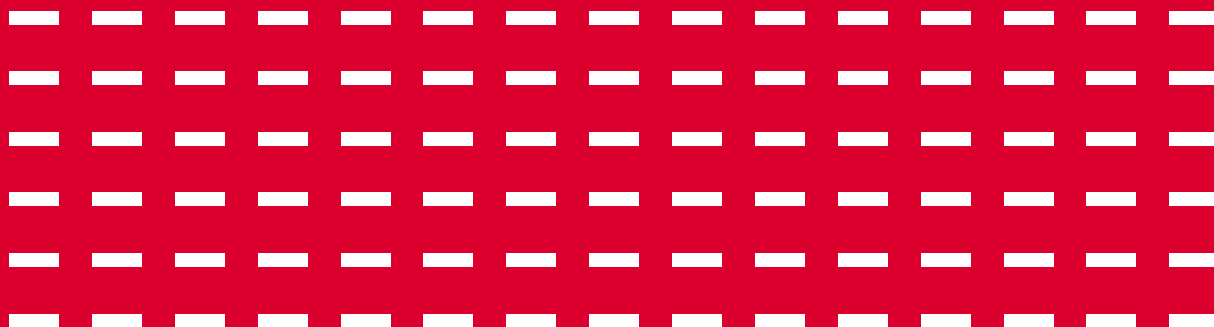

PLA MUNICIPAL PER A LA INCLUSIÓ SOCIAL
II informe de seguiment

PLA MUNICIPAL PER A LA INCLUSIÓ SOCIAL
II informe de seguiment

Presentat al Plenari Municipal
el 27 de març de 2009

Impressió: Graficas Sierra, SL
© de l'edició: Ajuntament de Barcelona. Acció Social i Ciutadania.

Barcelona, juny de 2009

Índex

I. INTRODUCCIÓ	5
II. EL TREBALL INTERINSTITUCIONAL PER LA INCLUSIÓ	8
1. El consorci de serveis socials de Barcelona	8
2. El conveni marc de finançament dels serveis socials	9
III. ELEMENTS DE BALANÇ DE CARÀCTER GENERAL: DESPESA, PROFESSIONALS, EQUIPAMENTS I PERSONES ATESES	11
1. Recursos econòmics: Enfortint la despesa en polítiques d'inclusió	11
2. Professionals i equipaments: Enfortint els dispositius de treball per la inclusió	14
3. Persones ateses: Enfortint nivells de cobertura de la població en risc	16
IV. ELEMENTS DE BALANÇ PER ÀMBITS D'INCLUSIÓ	17
1. Inclusió social en l'àmbit economicolaboral	17
2. Inclusió social en l'àmbit d'habitatge i cobertura de necessitats bàsiques	20
3. Inclusió social en l'àmbit educatiu	24
4. Inclusió en l'àmbit sociosanitari	25
5. Inclusió social en l'àmbit de la immigració	29
6. Inclusió social en l'àmbit relacional	30
V. LA PARTICIPACIÓ I EL TREBALL EN XARXA PER LA INCLUSIÓ SOCIAL	33
1. L'acord ciutadà per una barcelona inclusiva	33
2. L'acció comunitària: barris participatius per la inclusió social	35
3. Els Consells de Participació Social	37
VI. PLA MUNICIPAL PER A LA INCLUSIÓ SOCIAL SÍNTESE DEL BALANÇ	38

I. Introducció

El mes de març del 2005, l'Ajuntament de Barcelona posava en marxa el **Pla Municipal per a la Inclusió Social**, en compliment dels compromisos adoptats en el **Programa d'Actuació Municipal 2004-2007**, i en el plenari del Consell Municipal de Benestar Social. El Pla fixa el marc en el qual s'articulen el conjunt de polítiques municipals orientades a prevenir les dinàmiques d'exclusió, a atendre les persones i els col·lectius vulnerables socialment i a promoure els itineraris personals d'inserció que permetin la recuperació de l'autonomia i dels vincles de convivència. El **Programa d'Actuació Municipal 2008-2011** referma l'aposta de culminar el desplegament del Pla en l'horitzó del mandat, per tal d'avaluar-lo a fons el 2011 i poder obrir una etapa nova en l'estratègia cap a una Barcelona inclusiva i solidària.

El Pla situa l'estratègia d'inclusió de Barcelona en el marc de l'Agenda Social de la UE, definida a Lisboa. Explicita, tot seguit, el marc conceptual de partida a l'entorn dels processos d'exclusió i inclusió social en el context de la ciutat postindustrial, i projecta la base conceptual com a instrument de lectura i interpretació dels perfils socials de Barcelona. En la seva dimensió de propostes, el Pla concreta 37 accions, estructurades en 12 objectius operatius i 6 línies estratègiques. L'entramat de compromisos d'acció es vincula als recursos pressupostaris que s'hi destinen. Es fixen, finalment, els mecanismes de seguiment del Pla i s'apunten les línies mestres de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva.

■ Pel que fa al **marc conceptual**, el Pla Municipal per a la Inclusió Social aposta per la idea d'inclusió com a perspectiva nova amb capacitat de descriure realitats de desigualtat i vulnerabilitat noves i complexes, com també respostes polítiques innovadores en l'àmbit local. L'exclusió i la inclusió social se situen en la cruïlla de l'eix de les desigualtats clàssiques en la distribució d'oportunitats i recursos materials, amb l'eix emergent de les fractures en els vincles d'integració social i comunitària. L'exclusió, doncs, va més enllà del concepte de pobresa. No el substitueix, sinó que incorpora noves dimensions de risc a la dimensió econòmica de la pobresa. La inclusió, d'altra banda, es configura com una aposta estratègica orientada no tan sols a la igualtat, sinó també a la cohesió i la solidaritat, per tal d'evitar processos de segmentació a la ciutat.

		Desigualtats en la distribució d'oportunitats i recursos materials	
		Elevades	Baixes
Fractures en els vincles d'integració social i comunitària	Fortes	EXCLUSIÓ	SEGMENTACIÓ
	Febles	POBRESA	INCLUSIÓ

- Pel que fa als **perfils socials** de Barcelona, el Pla Municipal per a la Inclusió Social constata, d'una banda, la millora evolutiva del desenvolupament humà i la reducció de les desigualtats entre territoris a la ciutat. Així, per exemple, al llarg de l'última dècada, les persones amb titulació superior creixen un 62%, l'analfabetisme es redueix en un 54% i l'esperança de vida en néixer augmenta tres anys. L'índex sintètic de desigualtat entre barris mostra una evolució sòlida cap a la cohesió territorial. D'altra banda, el Pla posa de manifest l'existència de tot un ventall de col·lectius de població vulnerables socialment o en situació d'exclusió, a causa de la seva fragilitat laboral (precarietat), econòmica (el 18,2% de les persones amb una renda inferior al 60% de la mitjana), residencial, formativa, socio sanitària (dependències no ateses) o relacional (solitud).
- Finalment, pel que fa a la **dimensió de les propostes**, el Pla fixa el marc d'objectius estratègics següent:

1. **Proposar i impulsar el reconeixement legal i l'accés efectiu als drets socials, per mitjà de les normes i les polítiques públiques necessàries, en els àmbits d'administració competents (autonòmic o estatal) com a garantia estructural d'inclusió a la ciutat.**
2. **Potenciar i articular de manera integrada la xarxa de programes, serveis i prestacions socials d'atenció primària vinculada a la prevenció, l'atenció i la inserció de persones i grups vulnerables o en situació d'exclusió.**
3. **Potenciar de manera equilibrada en el territori la xarxa de serveis i equipaments socials d'atenció especialitzada, fins a assolir el nivell que hi permeti l'accés de tothom qui en tingui necessitat. Definir programes integrals d'inclusió orientats als col·lectius en risc en funció de l'edat, la dependència, l'origen, el gènere o l'estructura de la llar.**
4. **Definir de manera transversal programes i serveis d'inclusió en les dimensions bàsiques del desenvolupament humà: els àmbits socioeducatiu i socio sanitari, l'accés a l'habitatge i la inserció laboral de persones i col·lectius vulnerables.**

5. Enfortir la dimensió de promoció social i acció comunitària, com també la participació ciutadana i dels agents socials en el conjunt de programes municipals d'inclusió. Promoure l'articulació de xarxes de relacions comunitàries als barris de Barcelona com a factor en favor d'una ciutat inclusiva.
6. Generar un sistema adequat d'informació i coneixement dels perfils socials i les dinàmiques d'exclusió i inclusió a la ciutat, de l'evolució de les polítiques de benestar i dels nivells d'accés de la ciutadania als drets socials. Impulsar la participació de Barcelona en espais d'intercanvi i cooperació sobre polítiques d'inclusió social.

Entre el Pla mateix i el conjunt de serveis i projectes que el despleguen en el dia a dia, se situa un nivell intermedi de programació. Són els programes que van estructurant l'estratègia d'inclusió social en àmbits concrets d'actuació. El 2005 es posa en marxa el **Marc Municipal per a l'Acció Comunitària**. L'any 2006, el **Programa Municipal per a la Gent Gran** i el **Programa Municipal d'Atenció a les Persones Sense Sostre**. L'any 2007, el **Programa Municipal per a les Famílies** i el **Programa Municipal per a la Infància i l'Adolescència**. Amb l'elaboració, aquest any 2009, del **Programa d'Acció contra la Pobresa** culminarà el desenvolupament programàtic del Pla d'Inclusió.

II. El treball interinstitucional per la inclusió

El Pla Municipal per a la Inclusió Social (PMIS) 2005-2010 expressa un compromís clar per un model de serveis socials que ha de garantir l'accés en tant que dret de la ciutadania, orientat a la prevenció i al desenvolupament comunitari, d'alta qualitat en els seus dispositius d'atenció i gestionat des de la proximitat, com a garantia ineludible per construir una Barcelona inclusiva i solidària.

Aquest compromís requereix fortes polítiques municipals, però també espais de treball conjunts i acords sòlids entre l'Ajuntament i la Generalitat, en la mesura que el Govern de Catalunya manté un nucli competencial molt rellevant en matèria d'acció social. En aquest sentit, cal destacar una aposta doble: **a)** la constitució i l'enfortiment competencial del **Consorci de Serveis Socials de Barcelona**, i **b)** la consolidació progressiva del **conveni marc** com a instrument de finançament de les polítiques socials desplegades a la ciutat.

1. EL CONSORCI DE SERVEIS SOCIALS DE BARCELONA

El Consorci de Serveis Socials, previst a la Carta Municipal, té com a objectiu desenvolupar, en l'àmbit de Barcelona, els serveis, els establiments, els programes i les activitats de prevenció, atenció i promoció social per garantir un bon accés als serveis i dotar la ciutadania d'una atenció de proximitat. D'entre les funcions que té, cal destacar la

capacitat de proposar la **planificació general de tota la xarxa de serveis socials a Barcelona** (art. 7.1a) i també **la programació i la gestió dels serveis socials especialitzats** adreçats als col·lectius de dones i infants en risc, persones amb discapacitat i persones drogodependents (art. 7.1c).

- El setembre del 2005 l'Ajuntament i la Generalitat tanquen formalment l'Acord sobre els Estatuts del Consorci.
- El 27 d'abril de 2006, el DOGC publica els Estatuts, aprovats finalment per totes dues institucions: el Consell Plenari de l'Ajuntament i el Consell Executiu de la Generalitat.
- El juliol del 2006 se celebra la sessió constitutiva del Consorci, amb el nomenament dels membres del Consell de Govern i de la Comissió Mixta.

Al llarg dels anys 2007 i 2008, l'activitat del Consorci se centra, fonamentalment, en: **1)** l'elaboració del **Pla Director de Serveis Socials Especialitzats de Barcelona**, aprovat el desembre del 2008, com a instrument de planificació territorial, i **2)** la recepció de la transferència i la gestió d'un primer conjunt de serveis. En concret, es tracta de 45 equipaments en els àmbits d'infància i adolescència, dones, persones amb drogodependències i persones amb discapacitat, amb un total de 978 places i més de 38 milions d'euros de pressupost.

	Tipologia	Centres	Places	Despesa
Infància i l'adolescència	Centres d'acollida	8	277	29.832,717
	Centres residencials d'acció educativa	21	419	
Dones	Pisos d'acollida	2	4	399.384
	Cases d'acollida	1	27	
Persones amb drogodependències	Comunitats terapèutiques	1	33	412.383
Persones amb discapacitat	Centres de dia	1	22	7.888.674
	Residències	11	196	
		45	978	38.533,159

2. EL CONVENI MARC DE FINANÇAMENT DELS SERVEIS SOCIALS

Cada any, l'Ajuntament i la Generalitat signen un conveni marc per mitjà del qual la Generalitat aporta un volum determinat de recursos per finançar parcialment els serveis socials bàsics i especialitzats que gestiona l'Ajuntament. Entre els anys 2001 i 2004, el conveni marc es va incrementar en una mitjana anual del 7,4%. El desembre del 2005, l'Ajuntament i la Generalitat van arribar a un acord d'increment plurianual sostingut de les aportacions autonòmiques sobre la base d'un criteri estructurador:

- S'acorda que l'aportació de la Generalitat al finançament dels serveis socials bàsics es concretarà, a partir del 2005, en increments anuals successius, de manera que l'any 2014 l'aportació de l'Ajuntament no superarà el 33% del cost total dels serveis. El 2004, l'aportació municipal se situava al voltant del 80%.

Després de l'Acord de Finançament, l'evolució de les aportacions de la Generalitat al conveni marc amb l'Ajuntament al llarg del període 2005-2008 ha estat la següent:

	2004	2005	2006
Serveis bàsics	6.632.703,77	8.772.765,98	11.905.094,00
Atenció especialitzada	3.057.083,00	6.530.085,62	10.221.956,02
TOTAL	9.689.786,77	15.302.851,60	22.127.050,02

	2007	2008
Serveis bàsics	16.139.912,30	22.174.125,39
Atenció especialitzada	11.317.331,32	11.352.000,00
TOTAL	27.457.243,62	33.526.125,39

Així doncs, el conveni marc ha passat de 15.302.851 euros el 2005 a 33.526.125 euros el 2008, i pel que fa als serveis bàsics, de 8.772.765 euros a 22.174.125 per al mateix període de temps. Aquesta evolució fa que l'aportació de la Generalitat hagi passat

del 20% al 31% de finançament de la despesa en serveis socials bàsics, amb la qual cosa se situa, per tant, en una línia de clar enfortiment, però lluny encara de l'objectiu d'arribar al 66% el 2014.

III. Elements de balanç de caràcter general: despesa, professionals, equipaments i persones ateses

El període 2005-2008 de desplegament del Pla Municipal per a la Inclusió Social ha implicat un enfortiment clar de les dinàmiques de creixement pel que fa a recursos materials, equips professionals, infraestructures i taxes de cobertura dels serveis (és a dir, més persones amb necessitats ateses).

1. RECURSOS ECONÒMICS: ENFORTINT LA DESPESA EN POLÍTIQUES D'INCLUSIÓ

1.1. Increment de la despesa social de l'Ajuntament

El desplegament del Pla per a la Inclusió se situa en un context de creixement del pres-

supost municipal de serveis a les persones. El mateix Pla esdevé un factor explicatiu important d'aquesta dinàmica de creixement, coherent amb el fet d'haver situat la cohesió social com una de les prioritats estratègiques de l'acció de govern municipal.

Entre el 2005 i el 2008 la despesa social de l'Ajuntament, en termes absoluts, augmenta en 177.616.586 euros, un 48,03%. En termes *per capita*, l'increment se situa en el 44,82% (de 232,11 a 336,21 euros). En termes relatius, la despesa social passa del 24,7% al 29,1% del total de la despesa corrent de l'Ajuntament.

INDICADORS DE DESPESA SOCIAL	2003	2004	2005
Despesa social de l'Ajuntament	320.175.633	344.968.754	369.768.568
Despesa social <i>per capita</i>	202,29	218,54	232,11
Despesa social relativa (1)	25,01%	25,36%	24,73%

INDICADORS DE DESPESA SOCIAL	2006	2007	2008
Despesa social de l'Ajuntament	446.253.143	499.047.469	547.385.154
Despesa social <i>per capita</i>	277,94	312,86	336,21
Despesa social relativa (1)	27,53%	28,30%	29,10%

1.2. Increment de la despesa en serveis vinculats a la inclusió social

En el marc de l'increment general de la despesa municipal d'atenció a les persones, cal observar l'evolució específica de la despesa en serveis vinculats a la posada en marxa del Pla Municipal per a la Inclusió Social.

Entre els anys 2003 i 2005, el volum de despesa municipal en inclusió social creix en 19%, i passa de 58,8 a 69,5 milions d'euros. Atès que l'aprovació del Pla d'Inclusió té lloc el mes de març del 2005, el pressupost del 2006 és el primer que reflecteix directament l'impacte de les dinàmiques d'execució del Pla. L'any 2006 la despesa d'inclusió s'eleva

a 81,9 milions d'euros, xifra que representa un increment del 17,9% respecte del 2005.

Els dos últims anys s'accentua la dinàmica expansiva. El 2008, el pressupost d'inclusió arriba als 120.618.818 euros, xifra que representa un increment del 24,8% respecte del 2007 i del 73,3% acumulat des del 2005, any d'aprovació del PMIS. La participació de la despesa d'inclusió sobre el conjunt de la despesa social municipal es manté força estable entre els anys 2003 i 2006 (al voltant del 18%), i mostra una tendència lleugera però significativa a l'alça els dos darrers anys, tot situant-se el 2008 per sobre del 20% per primera vegada.

	2003	2004	2005
Despesa en serveis vinculats al Pla d'Inclusió	58.826.948	61.934.598	69.597.511
Despesa en inclusió sobre despesa social municipal	18,1%	17,7%	18,7%

	2006	2007	2008
Despesa en serveis vinculats al Pla d'Inclusió	81.946.619	96.581.113	120.618.818
Despesa en inclusió sobre despesa social municipal	18,1%	19,2%	20,9%

Pel que fa a la pauta de distribució de recursos entre serveis i col·lectius, el desplegament del Pla ha focalitzat **cinc àmbits d'atenció prioritària**: **a)** la gent gran fràgil i en situació de dependència; **b)** les persones d'alta vulnerabilitat o en situació d'exclusió intensa; **c)** les persones nouvingudes en procés d'acollida; **d)** els infants i adolescents vulnerables en contextos de desestructuració familiar, i **e)** les persones amb discapacitat. La taula següent mostra la dinàmica d'increment de recursos corresponents a

aquests col·lectius al llarg del període 2004-2008. Els percentatges acumulats de creixement des de l'aprovació del Pla d'Inclusió el 2005 són molt significatius tots: l'atenció a persones vulnerables i nouvingudes es multiplica per 2,5; la despesa en gent gran fràgil es duplica, i les corresponents a infància en risc i discapacitat creixen de l'ordre del 40%. En total, la despesa en col·lectius d'atenció prioritària passa de 44,3 milions a 84,3 milions d'euros entre el 2005 i el 2008 (el 90% més).

	2004	2005	2006
Serveis a gent gran fràgil i en situació de dependència	21.278.133	24.667.978	28.322.631
Serveis d'atenció a persones de alta vulnerabilitat	5.126.541	6.126.357	9.248.577
Serveis d'acollida a persones nouvingudes	2.342.783	2.703.726	4.756.072
Serveis d'atenció a la infància en risc	5.614.397	5.888.459	6.482.767
Serveis d'atenció a persones amb discapacitat	3.914.000	5.012.000	4.888.000
TOTAL	38.275.854	44.398.520	53.698.047

	2007	2008
Serveis a gent gran fràgil i en situació de dependència	35.229.120	47.037.435
Serveis d'atenció a persones de alta vulnerabilitat	13.040.213	15.429.415
Serveis d'acollida a persones nouvingudes	5.377.451	6.798.447
Serveis d'atenció a la infància en risc	7.491.338	8.258.918
Serveis d'atenció a persones amb discapacitat	5.934.000	6.820.000
TOTAL	67.072.122	84.344.215

2. PROFESSIONALS I EQUIPAMENTS: ENFORTINT ELS DISPOSITIUS DE TREBALL PER LA INCLUSIÓ

L'increment de la despesa municipal en polítiques d'inclusió s'ha traduït, en primer lloc, en un procés d'enfortiment dels seus principals dispositius de treball: els equips professionals i el que podem anomenar les infraestructures de la inclusió, és a dir, la xarxa de centres d'acollida, atenció i inserció de les persones vulnerables socialment.

- **Pel que fa als equips**, cal destacar la incorporació, entre el 2005 i el 2008, de 159 nous professionals a la xarxa bàsica; 71 nous treballadors/es i educadors/es que han reforçat els equips d'urgències socials i medi obert (atenció a persones sense sostre, acció socioeducativa amb grups de joves i espai públic); 76 nous professionals de perfils diversos incorporats a equipaments ampliatos o de nova creació, i 27 professionals que s'han incorporat als equips d'atenció a la infància i l'adolescència.

NOMBRE DE PROFESSIONALS	2005	2006	2007	2008
a la xarxa territorial d'atenció social bàsica	385	407	485	544
als serveis d'atenció social bàsica de ciutat				
- en atenció a urgències socials i en medi obert	63	87	103	134
- a la xarxa d'equipaments	47	88	93	123
als equips d'atenció a la infància i l'adolescència	61	78	86	88

■ **Pel que fa als equipaments**, el desplegament del Pla ha comportat un impuls decisiu a la xarxa, amb dos col·lectius d'atenció prioritària: les persones en situació d'exclusió intensa, amb 7 centres nous per a persones sense sostre; i la gent gran fràgil, amb 14 noves promocions d'habitatges amb serveis.

D'altra banda, s'ha consolidat una extensa xarxa d'equipaments de proximitat, orientats a l'acció socioeducativa i a la inclusió relacional d'infants i de gent gran: 43 casals i ludoteques infantils i més de 60 casals i espais municipals de gent gran.

EQUIPAMENTS	2004	2005	2006	2007	2008
Equipaments d'atenció social bàsica	39	42	47	50	66
Equipaments d'atenció social especialitzada	14	21	23	29	31
Equipaments de promoció social	93	98	99	100	109

3. PERSONES ATESES: ENFORTINT NIVELLS DE COBERTURA DE LA POBLACIÓ EN RISC

Els recursos, els professionals i els equipaments són, al cap i a la fi, eines al servei dels objectius finalistes de les polítiques públi-

ques: en aquest cas, l'increment del nombre de persones en risc ateses fins a garantir el **dret de processos d'inclusió social** per a tothom qui en tingui necessitat. Cal destacar tres tendències d'enfortiment.

	2004	2005	2006	2007	2008
Persones ateses als CSS	39.456	41.793	42.444	44.943	50.658
Gent gran fràgil i en situació de dependència					
- CSS	19.966	21.149	20.735	22.955	24.894
- Atenció domiciliària	5.473	6.103	7.234	8.204	11.640
- Teleassistència	4.373	6.985	16.438	30.024	38.525
Persones d'alta vulnerabilitat					
- Centres d'acollida	1.712	2.275	3.175	3.852	4.307
- Habitatges d'inclusió	----	84	154	158	178
Persones nouvingudes					
- Serveis d'acollida	20.739	26.520	21.036	19.205	21.103
- Serveis d'interculturalitat	615	932	1.200	1.491	2.405
Infància en risc					
- CSS	4.569	6.237	5.337	5.326	6.090
- EAIA	3.087	2.923	3.069	2.890	3.207
Persones amb discapacitat	12.744	14.153	20.849	21.352	22.363

- En primer lloc, la consolidació a l'alça de les persones ateses a la xarxa formada pels 34 centres de serveis socials (41.793 persones el 2005, 50.658 el 2008), amb un increment relatiu del 21,2%.

- En segon lloc, si es prenen en consideració els cinc col·lectius d'atenció específica prioritària esmentats abans, s'observa també un increment de cobertura rellevant: un total de 98.178 persones vulnerables ateses el 2008, amb un increment del 63% respecte de les 60.109 ateses el 2005.

Cal destacar aquí l'expansió substancial de les persones cobertes per l'atenció domiciliària (SAD) i la teleassistència. A finals del 2005, el SAD arribava a 6.103 persones i la teleassistència municipal, a 6.985. A finals del 2008 s'havien assolit unes xifres d'11.640 i 38.525 persones cobertes, respectivament. Pel que fa a la resta de col·lectius, els serveis arriben a un nombre molt superior de persones d'alta vulnerabilitat i amb discapacitat. La infància en risc es manté força estable. L'atenció a persones nouvingudes presenta una punta rellevant el 2005 atès el procés extraordinari de regularització d'immigrants.

IV. Elements de balanç per àmbits d'inclusió

El Pla Municipal per a la Inclusió Social, d'acord amb la concepció pluridimensional dels processos d'exclusió i inclusió, proposa una distribució concreta d'àmbits en què

operen factors d'exclusió i en els quals, en conseqüència, caldria activar **polítiques i accions per a la inclusió social**.

Àmbits principals en què poden produir-se dinàmiques d'exclusió Factors principals que operen en cada àmbit

Econòmic

- Pobresa relativa

Laboral

- Atur
- Precarietat

Residencial

- Habitatge inaccessible
- Sense sostre

Formatiu

- Analfabetisme
- Nivell formatiu insuficient

Sociosanitari

- Vellesa fràgil
- Discapacitat
- Malalties de risc social

Migratori

- Sense accés a la ciutadania social o política

Relacional

- Entorns afectius febles o degradats

Polítiques públiques per a la inclusió social

1. INCLUSIÓ SOCIAL EN L'ÀMBIT ECONOMICOLABORAL

1.1. Prestacions assistencials i ajuts econòmics de serveis socials

La pobresa és la dimensió econòmica de l'exclusió. La Unió Europea considera una situació de pobresa relativa aquella que impliqui uns ingressos per sota del llindar del 60% de la renda mitjana de la comunitat de

referència. Així definida, la pobresa relativa és una mesura més vinculada a la desigualtat econòmica que no pas a la privació absoluta i, a més, de caràcter contextual. Aquesta manca de renda, que no permet accedir a un nivell de vida mínimament adequat en el marc social en què es produeix, esdevé clarament un risc d'exclusió.

Més enllà de les polítiques estructurals —l'ocupació, l'habitatge social i les xarxes de salut, educació i atenció a la dependència—, els instruments d'acció contra la pobresa passen pels sistemes públics de prestacions econòmiques contributives i d'assistència social. Aquests instruments es troben en mans de l'Administració central i de la Generalitat. En conseqüència, els processos d'inclusió en l'àmbit econòmic dependran dels nivells de cobertura i de les quantitats de les prestacions públiques estatals i autonòmiques. Tanmateix, l'àmbit municipal disposa d'un instrument de menys rellevància, però gens menyspreable: els ajuts de serveis socials,

orientats a cobrir necessitats bàsiques puntuals per mitjà d'una prestació econòmica. A aquest esquema de prestacions, a Barcelona, cal afegir-hi un important programa de beques per als menjadors escolars que aquest any 2009 quedarà del tot universalitzat.

El quadre següent mostra la dinàmica evolutiva a Barcelona de: **1)** les prestacions assistencials principals (pensions no contributives i rendes mínimes d'inserció), i **2)** els ajuts econòmics de serveis socials. En aquest cas es mostra l'important esforç de creixement que ha fet l'Ajuntament: els 6.913.694 euros del 2008 impliquen un increment del 61,7% respecte del 2005.

	2005	2006	2007	2008
Perceptors de PNC i RMI	23.281	22.164	21.775	----
Despesa en ajuts econòmics de serveis socials	4.273.407	4.984.389	6.080.471	6.913.694

1.2. Programes i serveis d'inclusió laboral

El Pla Municipal per a la Inclusió Social fixa com a objectiu operatiu desenvolupar el programa d'inserció laboral de persones en risc d'exclusió com a recurs bàsic d'autonomia en els itineraris personals d'inclusió social. En el terreny de les accions, el Pla estableix el compromís d'enfortir els dispositius d'inserció laboral de persones vulnerables, fins a assolir, el 2010, un mínim de 5.000 contractes nous.

L'any 2008 s'ha assolit la xifra de 2.392 persones en risc d'exclusió inserides amb contracte en el marc dels cinc dispositius

municipals d'inclusió laboral principals: **1)** el programa de conveni entre Acció Social i Barcelona Activa per a persones usuàries dels serveis socials, amb 111 contractes; **2)** el servei d'inserció laboral de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, amb 260 contractes signats; **3)** els serveis d'inserció laboral de persones nouvingudes a través del SAIER, amb 282 contractes nous; **4)** el Pla Jove Formació-Ocupació, amb 752 contractes, i **5)** els programes ocupacionals de Barcelona Activa amb 987 persones inserides. Un total de 9.440 persones vulnerables es troben avui incorporades en itineraris d'inserció.

	Participants (persones ateses)	Contractes signats (persones inserides)
Inclusió laboral de persones vulnerables derivades pels serveis socials	538	111
Inclusió laboral de persones amb discapacitat a través dels serveis de l'EAL	573	260
Inclusió laboral de persones nouvingudes a través dels serveis del SAIER	877	282
Inclusió laboral de joves a través del Pla Jove Formació-Ocupació	2.257	752
Inclusió laboral de diversos perfils de risc a través de programes de Barcelona Activa	5.195	987
TOTAL	9.440	2.392

Les 2.392 persones vulnerables que han completat el procés d'inclusió laboral el 2008 representen un enfortiment de l'estratègia molt

rellevant respecte del 2005, any d'aprovació del Pla d'Inclusió, quan les persones inserides van ser 1.300.

	2005		2008	
	Participants	Contractes signats	Participants	Contractes signats
Programes d'Inclusió Laboral	5.364	1.300	9.440	2.392

2. INCLUSIÓ SOCIAL EN L'ÀMBIT D'HABITATGE I COBERTURA DE NECESSITATS BÀSIQUES

En aquest àmbit de desplegament del Pla d'Inclusió Social cal distingir entre:

- les estratègies d'accés i suport a l'habitatge de persones vulnerables
- l'atenció a persones sense sostre en la xarxa de centres d'acollida
- els dispositius de cobertura de necessitats bàsiques

2.1. Accés i suport a l'habitatge

L'accés i el suport a l'habitatge de persones i famílies vulnerables socialment, com a recurs bàsic d'autonomia i factor d'inclusió, és un dels eixos vertebradors del Pla. S'han desplegat, en conseqüència, un conjunt de serveis i programes. En concret, es tracta de:

- l'abordatge de problemàtiques d'habitatge des de l'atenció social primària
- el servei de suport per a l'accés a l'habitatge
- els habitatges d'inclusió social
- els habitatges dotacionals per a joves i gent gran

■ Pel que fa als **serveis socials d'atenció primària**, cal destacar tres instruments d'acció: **a)** les prestacions econòmiques vinculades a l'habitatge (ajuts puntuals al lloguer i ajuts preventius per risc de desnonament). L'any 2008, han representat més del 50% del total de les prestacions econòmiques de serveis socials; **b)** el *programa d'arranjaments* vinculat a l'atenció domiciliària, que ha crescut el 20,2% l'últim any, i **c)** les consultes de caràcter jurídic relatives a l'habitatge, a tra-

vés del col·lectiu d'advocats que treballa als centres de serveis socials, amb 2.841 unitats d'atenció el 2008 (el 7,4% més que el 2005).

■ El **servei de suport per a l'accés a l'habitatge** és un dispositiu conjunt d'Acció Social i el Patronat Municipal de l'Habitatge orientat a la mobilització de pisos buits en règim de lloguer, tot vinculant-los a les necessitats de persones i famílies ateses pels serveis socials de l'Ajuntament. La propietat rep compensacions i garanties a canvi d'un lloguer assequible; les persones i les famílies que hi accedeixen continuen vinculades durant un temps a un pla de treball amb els serveis socials. Al llarg del període 2005-2007, s'han formalitzat 420 contractes que han cobert 1.469 persones (3.719 persones des de l'inici del servei).

■ L'Ajuntament ha posat en marxa el programa **d'habitatges d'inclusió amb suport socioeducatiu**, adreçats a consolidar processos d'autonomia i pautes de vida quotidiana normalitzades en persones i famílies ateses prèviament a la xarxa de centres d'acollida i, per tant, amb trajectòries d'exclusió residencial intensa. El programa ha crescut de les 39 places del 2005 a les 120 places disponibles a finals del 2008. Hi ha el compromís d'assolir 200 places el 2011.

■ Finalment, el programa d'habitatges socials per a l'emancipació de la **gent jove** disposa ja el 2008 de 1.960 habitatges, i el programa d'habitatges amb serveis i tutelats per a **gent gran**, de 906 habitatges.

Inclusió social residencial. Síntesi 2008

■ Servei de suport per a l'accés a l'habitatge	3.719 persones
■ Habitatges municipals d'inclusió	178 persones
■ Habitatges per a joves	2.940 persones
■ Habitatges amb serveis per a gent gran	968 persones
TOTAL	7.805 persones

Un total de 7.805 persones ha estat ateses a finals del 2008 en alguna de les quatre tipologies d'inclusió residencial. Tanmateix, aquestes polítiques s'han de contextualitzar en l'esforç global de Barcelona en política pública d'habitatge. La millor estratègia contra l'exclusió residencial passa per una política potent d'habitatge protegit i de lloguers assequibles. En aquest sentit, el nou Pla d'Habitatge de Barcelona 2009-2016 aporta tot un conjunt d'instruments i programes innovadors que impliquen un gir global de la política d'habitatge cap a la inclusió residencial.

2.2. Atenció a persones sense sostre i cobertura de necessitats bàsiques

El Pla Municipal per a la Inclusió Social fixa com a compromís el disseny d'un model mixt d'equipaments d'inclusió per a persones sense sostre, conformat per una xarxa diversificada, territorialment equilibrada i compartida de centres municipals i concertats. El Programa Municipal d'Atenció a Persones

Sense Sostre concreta el disseny de la xarxa sobre la base de la tipologia següent:

- Equips professionals de medi obert, primera acollida i tractament
- Centres de dia
- Centres d'acolliment nocturn
- Equipaments integrals
- Serveis de cobertura de necessitats bàsiques (alimentació i higiene personal)

El conjunt d'aquesta xarxa, reforçada amb el programa d'habitatges d'inclusió, es posa al servei de la construcció d'itineraris d'inclusió social per a les persones sense sostre, amb l'objectiu que puguin recuperar un projecte vital autònom i els elements necessaris de vinculació social.

El quadre següent mostra l'oferta de places en tota la tipologia de centres d'acollida i centres de dia, orientada a població altament vulnerable, que conforma el sistema municipal actualment.

Tipus de servei	Equipament	Places	
		Acolliment nocturn	Centre de dia
Acollida	Zona Franca	120	70
	Nou Barris	90	30
	Sant Gervasi	60	----
Atencions bàsiques	Meridiana	50	50
	Poble-sec		30
	Horta	30	40
Inserció	Can Planas	50	50
	St. Joan de Déu	50	----
	Sta. Lluïsa Marillac	34	45
	Llar Pere Barnés	20	----
	Hotels i pensions	120	----
Habitatges d'inclusió	Nord, Sud i Oest	114	----
		738	315
TOTAL		1.053 places	

■ Evolució de l'oferta de serveis

L'any 2005, quan es va aprovar el Pla d'Inclusió Social, la ciutat disposava de 1.356 places d'atenció a persones de vulnerabilitat social

alta, 476 de les quals eren d'acolliment i només 50 de centre de dia. Actualment, el programa presenta una oferta global de 2.109 places, és a dir, un increment del 56%.

	2004	2005	2006	2007	2008
Centres d'acolliment	309	476	656	708	738
Habitatges d'inclusió	----	39	72	72	114
Centres de Dia	50	50	170	205	315
Serveis d'alimentació	768	768	771	845	942
TOTAL	1.127	1.356	1.669	1.830	2.109

▪ Evolució dels indicadors d'atenció

L'any 2008, 4.485 persones sense llar van ser ateses en el conjunt de centres d'acollida, un 51,6% més que les 2.958 del 2005. Les persones usuàries dels centres de dia s'han mul-

tiplicat per tres al llarg del període de vigència del Pla d'Inclusió, mentre que el nombre de persones ateses als serveis d'alimentació ha augmentat un 12,8%.

PERSONES ATESES

	2005	2006	2007	2008
Servei d'inserció social	2.874	3.459	4.158	4.164
Centres d'acolliment	2.275	3.175	3.852	4.307
Habitatges d'inclusió	84	154	158	178
Centres de dia	661	1.024	1.332	2.120
Serveis d'alimentació	11.075	11.640	11.448	12.503

SERVEIS DE COBERTURA DE NECESSITATS BÀSIQUES

	2007	2008	Variació (%)
Serveis d'alimentació (nombre d'àpats)	264.115	339.573	+ 28%
Serveis d'higiene (nombre d'utilitzacions)	17.543	21.418	+ 22%

No tan sols és important l'evolució de les persones ateses, sinó també **la intensitat dels serveis prestats**. En aquest sentit, en destaquen dos indicadors vinculats a la cobertura de necessitats bàsiques. L'any 2008, els ser-

veis de menjadors socials han ofert el 28% més d'àpats que el 2007 (l'Ajuntament ofereix 942 àpats diaris als menjadors socials) i els serveis d'higiene, un 22% més d'usos.

3. INCLUSIÓ SOCIAL EN L'ÀMBIT EDUCATIU

La immensa majoria dels aspectes i les polítiques públiques en matèria educativa van molt més enllà del camp d'acció del Pla d'Inclusió. El fet que l'educació hagi esdevingut un servei públic de caràcter universal proporciona un context favorable a la inclusió social en la dimensió formativa. La qualitat de les escoles i la capacitat que tenen de vincular-se a objectius educatius definits socialment, i a xarxes educatives en el territori, esdevé un dels eixos vertebradors del projecte global de ciutat cohesionada i convivencial.

El Pla Municipal per a la Inclusió Social posa

l'èmfasi en les qüestions que se situen a cavall entre, d'una banda, els serveis i els projectes educatius i, de l'altra banda, la realitat de la població vulnerable socialment o bé les dinàmiques en clau comunitària. Fixa també, com a objectiu instrumental, el desplegament de protocols de coordinació i mètodes de treball en xarxa entre els equips socials i educatius que operen en el territori.

El quadre següent mostra l'evolució d'un conjunt d'indicadors que reflecteixen l'evolució d'aquesta dimensió de la formació vinculada estretament a la inclusió social, sobre la base de quatre blocs temàtics:

	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Educació i necessitats socials			
- alumnat en règim d'inclusió	1.176	1.462	1.682
- evolució de les beques de menjador	6.405	7.868	11.864
- cobertura de les beques de menjador	65%	75%	100%
- evolució de la despesa en beques de menjador	3.962.078	4.635.640	7.021.115
Educació i petita infància			
- escoles bressol municipals	52	57	59
- places en escoles bressol municipals	3.304	3.688	3.797
Educació i transició al treball			
- alumnat matriculat a FP	22.500	23.900	24.354
Educació i entorn (projecte educatiu de ciutat)			
- nombre de projectes	56	56	58
- entitats vinculades	231	232	310

▪ **Educació i necessitats socials**, en què es posa de manifest, en primer lloc, el creixement de la cobertura pel que fa als dispositius d'educació especial, garantia social i formació d'adults (**àmbit dels serveis**), amb 1.682 persones incorporades el 2008 (un 43% més que el 2005). I, en segon lloc, l'enfortiment del programa de beques de menjador (**àmbit de les prestacions**), amb 11.864 ajuts el 2008-2009, fet que implica assolir la cobertura total de la demanda i arribar als 7.021.115 euros (un 77,2% més que el 2005).

▪ **Educació i petita infància**, en què es posa de relleu l'obertura de set escoles bressol municipals entre el 2005 i el 2008, amb un increment del 14,9% de places, fins a assolir una cobertura de 3.797 infants. L'Ajuntament continua treballant en el desplegament del programa d'expansió progressiva i sostinguda de l'oferta d'escoles bressol a la ciutat.

▪ **Educació i transició al món laboral**, en què s'evidencia una tendència a l'increment de l'alumnat de formació professional de l'11,5% al llarg dels últims cinc anys i, més rellevant encara, unes pautes d'inserció laboral remarcables: el 62,35% aconsegueix feina abans dels sis mesos d'haver finalitzat la formació i, d'aquests, el 50% ho fan amb contracte indefinit.

▪ **Educació i entorn**, en què es constata la consolidació del projecte educatiu de ciutat, amb 58 projectes en marxa i 310 entitats vinculades, cosa que el converteix en una dimensió rellevant de l'enfortiment del capital social de la ciutat i, per tant, de les dinàmiques d'inclusió relacional.

4. INCLUSIÓ EN L'ÀMBIT SOCIO SANITARI

La situació de dependència d'arrel socio sanitària es configura com un factor important de risc d'exclusió, intensificat per les dinàmiques de canvi social afeblidores del rol cuidador exercit prèviament per les dones en la família tradicional, i pel fet de no disposar encara d'un marc de serveis socials universals del tot desplegat. Aquesta vulnerabilitat s'expressa principalment en tres col·lectius:

- gent gran fràgil i en situació de dependència
- persones amb discapacitat
- persones amb malalties de risc social

▪ **Gent gran fràgil i en situació de dependència**

La prevenció de riscos d'exclusió i el suport al benestar material i emocional de la gent gran fràgil es tradueix, en el marc del Pla d'Inclusió, en dues grans apostes de política pública:

▪ **L'aposta per l'atenció domiciliària i el suport als entorns cuidadors**

El suport a la gent gran –i als seus cuidadors/es– en la realització de les activitats de la vida diària, per tal que mantinguin o millorin la seva qualitat de vida, tot romanent en l'entorn afectiu habitual (domicili, família, barri) és una de les apostes estratègiques principals del Pla d'Inclusió, en tant que definidora d'un model d'atenció que situa la promoció de l'autonomia, la proximitat i el benestar emocional al bell mig dels seus principis rectoris. La traducció d'aquesta aposta en xifres assenyala una dinàmica clarament expansiva: all llarg del període de vi-

gència del PMIS la cobertura de teleassistència s'ha multiplicat per sis i la del SAD, per dos. Els Programes de Respir han crescut el 45%. I un 82% dels Programes Individuals d'Atenció, signats en el desplegament de la dependència al llarg del 2008, preveuen recursos d'atenció social al domicili.

■ **L'aposta pel programa d'habitatges amb serveis per a la gent gran**

Els habitatges amb serveis i tutelats van adreçats a gent gran autònoma, amb entorns cuidadors febles i amb necessitat d'algun tipus de suport social en la seva vida quotidiana, amb l'objectiu de millorar les condicions d'habitabilitat, seguretat i benestar material i emocional. Al llarg del 2005, es van posar en marxa 199 habitatges nous, un increment del 68,1% respecte del 2004. A finals del 2005, 651 persones estaven acollides al

programa, en el marc de 491 habitatges en 9 promocions diferents. L'any 2006 s'hi incorporen 118 habitatges en 2 promocions. I al llarg dels anys 2007 i 2008 es posen en marxa 184 habitatges en 3 equipaments nous. Avui, el programa ja disposa de 844 habitatges en 15 promocions diferents. 183 promocions més estan en fase de construcció i 368, en projecte. Des de l'any 2006, l'acord entre Acció Social i el Patronat Municipal de l'Habitatge emfasitza la dimensió social del programa: orientació cap a gent gran amb rendes més baixes, i increment de recursos de lliure disposició (del 60% al 85% de l'índex de renda de suficiència). Acció Social destina més de 400.000 euros l'any al suport al lloguer de la gent gran en habitatges amb serveis.

	2005	2006	2007	2008
Gent gran amb resolució de grau i nivell de dependència	-----	-----	5.298	7.040
Gent gran atesa amb teleassistència	6.635	15.616	28.522	36.598
Gent gran atesa amb SAD	4.882	5.787	6.563	9.312
Gent gran atesa al Programa de Respir	379	496	571	551
Gent gran acollida d'urgència	355	400	468	519
Gent gran en habitatges amb serveis	707	734	818	968

■ Persones amb discapacitat

Les pautes d'intervenció en els col·lectius de persones amb discapacitat, des de la perspectiva de la inclusió social, segueixen uns paràmetres molt semblants als de la gent gran fràgil: és a dir, atendre la dependència des dels entorns de vida quotidiana, promovent l'autonomia personal i amb serveis de qualitat. Aquest concepte s'expressa en dos grans àmbits: **1)** els serveis de suport i **2)** les polítiques d'accessibilitat.

Pel que fa a les polítiques de suport, l'IMD ha enfortit el seu servei d'orientació, assessorament i tramitació, en el qual el nombre d'atencions des del 2005 ha crescut un 61,2%; s'ha mantingut una estratègia de potenciació dels serveis d'atenció precoç (458

nens/es atesos l'últim any), i s'ha estès la cobertura de l'atenció domiciliària fins a arribar a 2.871 persones amb discapacitat el 2008, el 90% més que el 2005.

Pel que fa a les polítiques d'accessibilitat, cal destacar el bloc de mobilitat amb més de mil quilòmetres de carrers adaptats i tota la flota d'autobusos accessibles. Al costat d'això, el servei de transport adaptat especial ha incrementat, entre el 2005 i el 2008, un 26,4% el nombre d'usuaris/àries, i un 33,8% el nombre de viatges. Finalment, el servei integral de suport al bany, com a expressió del lleure plenament accessible, s'ha consolidat a l'alça, amb 320 persones usuàries i més de 2.000 serveis de bany fets.

	2005	2006	2007	2008
Persones amb discapacitat ateses al SAP (informació, orientació i tramitació)	9.136	16.179	14.979	14.730
Infants amb discapacitat atesos als EIPI (serveis d'atenció precoç)	397	471	469	458
Persones amb discapacitat ateses amb SAD	1.505	1.784	2.023	2.871
Mobilitat accessible				
- Carrers accessibles (km)	657	819	945	1.010
- Busos accessibles	861	1.067	1.086	1.091 (100%)
Servei Porta a Porta				
- Persones usuàries	2.190	2.263	2.455	2.770
- Nombre de viatges	189.270	237.462	243.082	253.750
Servei de suport al bany				
- Persones usuàries	234	204	218	320
- Serveis proveïts	1.395	1.130	1.948	2.153

Més enllà de les polítiques consolidades, l'IMD ha posat en marxa, des del començament del 2007, un programa experimental de Vida Independent, per mitjà del qual 14 persones autogestionen els seus assistents personals, com a alternatives d'autonomia, tant als recursos residencials com a la dependència de l'entorn familiar.

■ Persones amb malalties de risc social

Un tercer àmbit de polítiques d'inclusió en el camp sociosanitari ve configurat per l'atenció als col·lectius amb malalties de risc social, fonamentalment persones amb malalties mentals i drogodependències. El Pla Municipal per a la Inclusió Social assenyalava l'objectiu d'enfortir la coordinació i el treball compartit entre les xarxes socials i de salut per millorar l'atenció a les necessitats d'aquests col·lectius.

Pel que fa a l'evolució dels indicadors d'activitat principals, s'observa una tendèn-

cia a l'estabilitat en atenció sociosanitària; un enfortiment dels dispositius de salut mental, amb increments del 44% i del 27%, respectivament, en places i persones ateses, i un lleuger increment en inicis de tractament per drogodependències, amb un lleuger descens en programes de manteniment de metadona.

En un pla més qualitatiu, Acció Social de l'Ajuntament i el Consorci Sanitari de Barcelona han començat a treballar, el 2006, en un **programa intersectorial d'atenció en salut mental a les persones sense llar**. El programa s'estructura en quatre estratègies de treball: **a)** el suport psiquiàtric a la intervenció social en medi obert; **b)** el suport psiquiàtric als processos de tractament social; **c)** la presència i la intervenció d'equips psiquiàtrics als centres d'acolliment, i **d)** els protocols d'accés i derivació cap al centre psiquiàtric de referència i de vinculació a la xarxa de salut mental.

	2005	2006	2007
Atenció sociosanitària			
- Llits	2.009	2.058	2.078
- Persones ateses	7.383	6.545	7.055
Atenció en salut mental			
- Places	205	247	296
- Llits	473	490	511
- Persones ateses	40.479	46.411	51.627
Drogodependències			
- Inicis de tractament	4.037	4.001	4.050
- Programa de manteniment de metadona	9.211	8.812	8.532

5. INCLUSIÓ SOCIAL EN L'ÀMBIT DE LA IMMIGRACIÓ

El Pla Municipal per a la Inclusió Social assumeix l'objectiu de desenvolupar els programes socials que permetin incorporar la diversitat d'origen i cultural com un valor bàsic de la ciutat inclusiva. A Barcelona, el nombre de població d'origen immigrant ha crescut de manera important al llarg dels últims anys, i se situa avui a l'entorn del 18% de la població de la ciutat. És una immigració jove, d'origen divers, assentada territorialment en tots els districtes, amb nivells formatius propers a la mitjana de la ciutat, amb una aportació rellevant a la creació de riquesa i gràcies a la qual Barcelona torna a guanyar població.

A aquest conjunt d'elements positius, cal afegir-hi els grans reptes que implica la nova diversitat. Barcelona opta per un model intercultural, de reconeixement i acomodació

positiva de les diferències, construït sobre una doble base: marcs de diàleg i convivència sòlids, a partir de regles bàsiques compartides i respectades; i marcs també sòlids de cohesió social, amb serveis universals, pròxims i de qualitat.

Barcelona fa aquesta aposta des de l'acord polític –el Pla de Treball d'Immigració l'han avalat els cinc grups municipals–, la transversalitat i la responsabilitat compartida de tots els àmbits d'actuació municipal. La perspectiva d'inclusió social, segons el que marquen els objectius del Pla Municipal, aporta tres elements: **a)** l'atenció normalitzada de les persones immigrants a la xarxa de serveis de benestar; **b)** l'enfortiment dels dispositius específics d'acollida, i **c)** l'ampliació de recursos per tal de donar resposta al nou volum de necessitats sense que ningú en quedi exclòs.

	2005	2006	2007	2008
Serveis d'acollida (SAIER)				
- Persones ateses	26.520	21.036	19.205	21.103
- Unitats d'atenció	63.180	48.25	45.446	49.773
Intervencions de mediació intercultural	932	1.200	1.491	2.405
Serveis lingüístics				
- Nouvinguts/udes inscrits en cursos de català	13.664	17.078	20.038	27.600
- Intervencions de traducció telefònica	754	354	340	635
- Intervencions de traducció presencial	3.441	2.211	2.923	4.074
- Persones ateses al programa de reagrupament familiar	7.535	8.916	9.741	
- Sol·licituds d'arrelament social	416	868	1.188	1.650

Les xifres recollides apunten en aquesta direcció. El SAIER, component central de les polítiques d'acollida, ha atès 21.103 persones l'any 2008, amb 49.773 unitats d'atenció, un 9,8% més que el 2007. El servei de mediació intercultural ha fet gairebé 2.400 actuacions de mediació interpersonal (un 61,3% més que el 2007). I els serveis d'acolliment lingüístic s'han enfortit per tal d'inscriure 27.600 persones en cursos de català i fer possibles 4.074 traduccions presencials, i 635 intervencions en el servei que permet que l'atenció social a qualsevol persona nouvinguda es pugui fer en 34 llengües diferents, xifres que impliquen increments d'entre el 39,3% i el 86,7% respecte del 2007. Finalment, el programa de reagrupament familiar ha anat creixent de manera sostinguda, un 29,2% entre el 2005 i el 2007, encara que es preveu un cert estancament l'any 2008, possiblement a causa dels primers efectes de la situació de crisi econòmica. Les sol·licituds d'arrelament social continuen creixent, un 13,9% l'últim any.

A banda d'això, els serveis socials d'atenció primària han completat l'elaboració i l'aplicació dels protocols d'acollida, i s'han enfortit tant els equips professionals com el volum de prestacions econòmiques. I, d'altra banda, diferents plans comunitaris de la ciutat han continuat fent de la interculturalitat el seu eix vertebrador (Poble-sec, Casc Antic, Poblenou, Besòs, Roquetes...).

6. INCLUSIÓ SOCIAL EN L'ÀMBIT RELACIONAL

El Pla Municipal per a la Inclusió Social emfatitza en diverses línies de treball la dimensió relacional de la inclusió. La solitud no desitjada, l'afebliment dels vincles afectius, la manca d'inserció en entorns comunitaris, les dificultats d'ús d'espais no accessibles, la desatenció d'infants i adolescents en grups familiars desestructurats o les relacions interpersonals amb elements de violència són processos o situacions que comporten, tots ells, riscos reals d'exclusió. Davant de tot això, el Pla d'Inclusió estableix el compromís d'articular polítiques i serveis de:

- promoció social
- inclusió relacional de persones d'alta vulnerabilitat
- **Promoció social**

La primera dimensió de la inclusió relacional és l'articulada pel conjunt de serveis de promoció social de proximitat: **a)** un conjunt de serveis i programes de caràcter socioeducatiu per a infants i adolescents (ludoteques, espais i casals infantils; programes d'activitats de lleure educatiu en temps de vacances...), i **b)** un ampli ventall de casals municipals de gent gran que, juntament amb l'oferta de viatges, la Targeta Rosa o la xarxa d'hortos urbans, s'orienten cap a l'objectiu d'un envelliment actiu i saludable, inserit en marcs enriquidors de relacions interpersonals.

Pel que fa a la infància, una xarxa consolidada de més de 40 casals i ludoteques arribava l'any 2007 a més de 164.000 usos, mentre que 54.268 infants participaven en l'oferta

municipal de vacances el 2008, una oferta que ha crescut de manera important al llarg dels quatre últims anys (el 58% més de places). En gent gran, una xarxa de més de 60 casals en procés de creixement agrupa més de 49.000 persones inscrites, i 253.691

persones grans disposen de la Targeta Rosa (137.495 de les quals en la modalitat gratuïta), la qual esdevé una eina no tan sols de mobilitat, sinó també de relacions socials i accés a activitats culturals i ciutadanes.

	2005	2006	2007	2008
PROMOCIÓ SOCIAL				
Infància i adolescència				
- Casals i ludoteques municipals (usos)	94.427	157.183	164.397	
- Programa d'estiu (l'leure socioeducatiu)	34.339	47.197	53.623	54.268
Gent gran				
- Casals de gent gran municipals (inscrits)	41.658	47.645	49.005	
- Targeta Rosa (nombre de targetes)	262.366	261.813	254.079	253.691
INCLUSIÓ RELACIONAL DE PERSONES VULNERABLES				
Infància i adolescència				
- Infants atesos pels EAIA	2.923	3.069	2.890	3.207
- Infants a la xarxa de centres oberts	----	643	876	1.031
Joves				
- Barris amb intervenció socioeducativa	22	34	31	40
- Grups de joves amb qui s'ha intervingut	68	128	189	215
- Joves en activitats vinculades al programa	1.905	2.327	2.429	2.802
Dones				
- Dones ateses per l'EAD	864	917	971	1.035

▪ **Inclusió relacional de persones de vulnerabilitat alta**

El Pla Municipal per a la Inclusió Social estableix l'objectiu de desenvolupar la xarxa de suport a les famílies vulnerables i la infància en risc per tal de facilitar la realització dels seus projectes vitals. Sobre aquesta base, concreta tres accions: **a)** incorporar serveis socioeducatius familiars en el marc del SAD; **b)** millorar els dispositius d'atenció a la infància i adolescència en situació de risc, i **c)** enfortir la vinculació dels serveis d'inclusió al Pla Operatiu contra la violència vers les Dones.

El nou model de SAD que ha entrat en vigor el maig de 2009, incorpora i formalitza una modalitat d'atenció domiciliària de caràcter socioeducatiu, amb voluntat d'anar ampliant el servei a aquelles famílies desestructurades que en tinguin necessitat.

Pel que fa als resultats de l'acció municipal en la resta d'àmbits d'inclusió relacional de persones vulnerables el 2008, cal destacar els aspectes següents: **a)** 3.207 infants han estat atesos pels EAIA i 1.031 han participat en la xarxa de centres oberts; **b)** 2.802 joves de 215 grups en 40 barris de la ciutat s'han vinculat a activitats del programa "A partir del carrer", i **c)** 1.035 dones han estat ateses per l'EAD. En total, 8.075 infants, joves o dones, tots ells en grups familiars de risc, han rebut el suport dels diferents dispositius d'inclusió l'any 2008, xifra que implica un 41,8% més de cobertura respecte de les 5.692 persones ateses l'any 2005.

V. La participació i el treball en xarxa per la inclusió social

El Pla Municipal per a la Inclusió Social conté una aposta nítida per la participació ciutadana i el treball en xarxa entre l'Ajuntament i el teixit associatiu, en tant que estils i mètodes d'elaboració i implementació de les estratègies d'acció. Així doncs, es tracta no tan sols de polítiques municipals d'inclusió més potents sinó també més participades i amb més elements de complicitat i corresponsabilitat. Trobem tres àmbits de concreció:

- L'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva
- L'acció comunitària
- Els consells de participació social

1. L'ACORD CIUTADÀ PER UNA BARCELONA INCLUSIVA

El 5 d'abril de 2006 es constitueix l'**Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva**. Al llarg dels gairebé tres anys d'existència, la seva dinàmica ha estat de clara expansió i consolidació: de 262 a 411 entitats, i de 3 xarxes d'acció amb 81 entitats participants a 6 xarxes amb 191 organitzacions.

	Entitats adherides	Xarxes d'acció	Entitats a les xarxes
2006	262	3	81
2007	375	5	178
2008	411	6	191

L'aposta municipal per l'Acord Ciutadà com a marc del treball en xarxa amb les entitats per la inclusió social queda ben reflectit en els quadres següents. El 2005 l'Ajuntament havia signat 41 convenis i concerts d'inclusió i donava suport a 70 entitats per mitjà de

subvencions, amb una despesa total de 2.989.245 euros. A finals del 2008, els convenis i els concerts signats han passat a 64, les subvencions a 94 i la despesa total a 6.545.672 euros, més del doble.

2005	41 convenis/concerts	2.717.560 euros
2009	69 convenis/concerts	6.181.538 euros

	2005	2006	2007
Convenis d'inclusió social	1.491.906	1.969.097	2.067.551
Concerts d'inclusió social	1.225.664	1.262.426	1.300.300
TOTAL	2.717.560	3.231.523	3.367.851
Base 100	100	118,9	123,9

	2008	2009	05/08	08/09
Convenis d'inclusió social	3.194.957	3.354.704	+114%	+5%
Concerts d'inclusió social	2.149.878	2.826.834	+75%	+31%
TOTAL	5.344.835	6.181.538	+ 96%	+ 16%
Base 100	196,6	227,4		

SUBVENCIONS

2005	70 entitats amb suport	271.685 euros
2008	94 entitats amb suport	364.134 euros

SÍNTESI (Entitats amb concert, conveni o subvenció d'acció social)

	Total d'entitats	Total despesa municipal
2005	111	2.989.245
2008	163	6.545.672
2005/2008	+46,8%	+118,9%

2. L'ACCIÓ COMUNITÀRIA: BARRIS PARTICIPATIUS PER LA INCLUSIÓ SOCIAL

El treball compartit entre el teixit associatiu i els serveis públics de proximitat en l'àmbit del barri, i les iniciatives ciutadanes d'intercanvi i solidaritat amb suport municipi-

pal, configuren l'aportació de les polítiques d'inclusió en l'objectiu global d'una ciutat vertebrada socialment, amb una xarxa potent de capital social i ciutadania activa. L'acció comunitària s'estructura en quatre grans tipus d'iniciatives:

L'ACCIÓ COMUNITÀRIA

Els plans de desenvolupament comunitari (PDC)

Els projectes comunitaris dels centres de serveis socials

Els programes comunitaris d'intercanvi: bancs del temps i altres modalitats

Els programes comunitaris de solidaritat: voluntariat social i bon veïnatge

L'any 2008, l'Ajuntament dóna suport a 55 plans i projectes comunitaris i a 39 Programes d'Intercanvi i Solidaritat, en els quals estan implicades directament unes 400 en-

titats. Al llarg del període 2005-2008 s'han incorporat al marc municipal per l'acció comunitària un total d'11 plans nous i 23 programes d'intercanvi i solidaritat.

PLANS I PROJECTES COMUNITARIS

Plans comunitaris	18 plans	148 programes
Projectes comunitaris de serveis socials	37 projectes	207 activitats

55 PLANS I PROJECTES COMUNITARIS

PROGRAMES COMUNITARIS D'INTERCANVI I SOLIDARITAT

Bancs del temps i xarxes d'intercanvi	14 iniciatives
Programes de voluntariat social i bon veïnatge	25 programes

39 PROGRAMES D'INTERCANVI I SOLIDARITAT

Aquest conjunt d'iniciatives estan distribuïdes per tots els districtes de la ciutat, i segueixen la pauta de presència territorial següent:

	Plans i projectes comunitaris	Programes d'intercanvi i solidaritat	Total acció comunitària per districtes
Ciutat Vella	2	7	9
Eixample	5	3	8
Sants - Montjuïc	3	3	6
Les Corts	2	2	4
Sarrià - Sant Gervasi	3	1	4
Gràcia	7	5	12
Horta - Guinardó	8	3	11
Nou Barris	16	5	21
Sant Andreu	4	2	6
Sant Martí	5	5	10

2.1. Els Plans de Desenvolupament Comunitari

L'any 2005, l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat acorden situar els Plans de Desenvolupament Comunitari en un marc de cooperació interinstitucional. En aquest sentit, l'Ajuntament elabora el **Marc Municipal per a l'Acció Comu-**

nitària, com a concreció, a Barcelona, del document *Catalunya: civisme i convivència*. Totes dues institucions acorden el nombre de plans als quals donaran suport, la distribució territorial d'aquests i l'assignació de recursos econòmics. Ajuntament i Generalitat assumeixen el cofinançament dels plans al 50%.

	Districtes	Plans de Desenvolupament Comunitari
PDC de continuïtat: Previs a l'aprovació del Marc Municipal	Ciutat Vella	Pla Integral del Casc Antic (PICA)
	Horta - Guinardó	Pla Comunitari del Carmel "Carmel Amunt"
	Nou Barris	Pla Comunitari de Roquetes
	Nou Barris	Pla Comunitari de Trinitat Nova
	Nou Barris	Pla Comunitari de Verdum
	Nou Barris	Pla Comunitari de Torre Baró
	Sant Andreu	Pla Comunitari de Baró de Viver

	Districtes	Plans de Desenvolupament Comunitari
PDC posats en marxa al llarg del 2005	Ciutat Vella	Pla Integral de Gent Gran de la Barceloneta
	Sants - Montjuïc	Pla Comunitari del Poble-sec
	Gràcia	Pla Comunitari del Barri de La Salut
	Sant Martí	Pla Comunitari del Besòs "Fem Besòs, fem ciutat"
PDC posats en marxa al llarg del 2006-2007	Les Corts	Pla Comunitari de Les Corts
	Nou Barris	Pla Comunitari de Ciutat Meridiana
	Sant Martí	Pla Comunitari del Poblenou "Apropem-nos"
PDC posats en marxa al llarg del 2007-2008	Sarrià - Sant Gervasi	Pla Comunitari de Sarrià
	Eixample	Pla Comunitari de Sagrada Família
PDC posats en marxa al llarg del 2008-2009	Sant Andreu	Pla Comunitari de Navas
	Gràcia	Pla Comunitari del Camp d'en Grassot "Radars"

3. Els Consells de Participació Social

Els **Consells de Participació Social** (Benestar, Gent Gran, Poble Gitano; i Gais, Lesbianes i Transsexuals), així com l'Associació Barcelo-

na per l'Acció Social (ABAS), han estat també espais de referència per al desplegament participatiu del Pla d'Inclusió:

Consells de Participació Social	Entitats de Plenari
Consell Municipal de Benestar Social	259
Consell Assessor de la Gent Gran	35
Consell Municipal del Poble Gitano	16
Consell Municipal de Gais, Lesbianes i dones i homes Transsexuals	50
Associació Barcelona per l'Acció Social	69

	2005	2006	2007
Entitats vinculades	415	616	780
Persones participants	5.167	5.325	13.766

El període 2005-2007 ha implicat l'expansió tant de les entitats com de les persones participants als consells: 780 entitats (un creixement del 87,9%) i 13.766 persones, gaire-

bé el triple que el 2005. El pressupost que l'àrea d'Acció Social i Ciutadania ha assignat el 2008 per al funcionament dels consells s'eleva a 986.515,09 euros.

VI. Pla municipal per la inclusió social

Síntesi del balanç

Síntesi de balanç per àmbits

- L'any 2008, 2.392 persones en risc d'exclusió han estat inserides en el marc de programes d'inclusió laboral (1.300 persones el 2005).
- 7.805 persones vulnerables han accedit a un habitatge per mitjà dels programes d'inclusió residencial (mediació per al lloguer social, habitatges d'inclusió, joves i gent gran amb pocs ingressos).
- La despesa en ajuts econòmics de serveis socials arriba als 22,2 milions d'euros des de l'aprovació del Pla d'Inclusió, amb un creixement, entre el 2005 i el 2008, del 61,7%.
- 4.485 persones sense sostre han estat acollides i 12.503 cobertes per serveis d'alimentació el 2008 (el 26,4% més que el 2005). Es disposa de 5 centres d'acolliment nous i 2.109 places d'atenció nocturna, centre de dia i menjador social (un 56% més que el 2005).
- Hi ha 28.833 alumnes en diferents modalitats d'escola inclusiva (petita infància, educació especial, transició al món laboral), 310 entitats vinculades al Projecte Educatiu de Ciutat i cobertura universal de les beques de menjador el curs 2008-2009 (11.864 ajuts).
- 11.640 persones grans o amb discapacitat han rebut atenció domiciliària i 38.525, teleassistència municipal el 2008.
- Tots els autobusos de TMB són accessibles i s'han fet 253.750 viatges en el servei Porta a Porta l'any 2008 (un 34% més que el 2005).
- 51.627 persones han estat ateses a la xarxa de salut mental i 7.055 als serveis socio-sanitaris públics. 12.088 persones han iniciat tractament per drogodependències des de l'aprovació del Pla d'Inclusió.
- 21.103 persones immigrades han estat ateses al SAIER i s'han fet 2.405 mediacions interculturals. El 2008, 27.600 persones novingudes s'han incorporat a programes d'acolliment lingüístic. S'han atès 11.391 persones en processos de reagrupament familiar i arrelament social el 2008.
- 54.268 nens i nenes han participat l'estiu del 2008 en el programa de lleure socioeducatiu (34.339 el 2005). Hi ha 6.525 infants, adolescents i joves vulnerables en programes d'atenció i inclusió relacional (EAIA, centres oberts i programa A partir del carrer).
- Hi ha 411 entitats adherides a l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, 189 de les quals, en alguna de les sis xarxes d'inclusió. Hi ha 780 entitats als cinc Consells de Participació Social d'àmbit de ciutat, amb 13.766 participants.
- S'han signat 69 convenis i concerts d'inclusió social amb entitats, amb una despesa de 6,2 milions d'euros el 2008 (2,7 milions el 2005).
- S'han creat 55 plans i projectes comunitaris i 39 programes d'intercanvi i solidaritat (bancs del temps, voluntariat social i bon veïnatge) amb suport municipal en tots els districtes de la ciutat.

Síntesi de balanç dels elements de caràcter general

■ **Més concertació interinstitucional:**

Posada en marxa i enfortiment del Consorci de Serveis Socials, amb l'aprovació del Pla Director de Serveis Socials Especialitzats i l'aprovació de transferències per valor de més de 40 milions d'euros. Creixement del conveni marc de finançament dels serveis socials, que assoleix, el 2008, una xifra de 33 milions d'euros.

■ **Més recursos econòmics:**

De 69,5 a 120,6 milions d'euros en serveis vinculats al Pla d'Inclusió entre el 2005 i el 2008. Un 73,3% d'augment acumulat al llarg del període. De 43,3 a 83,3 milions d'euros en serveis d'atenció als 5 col·lectius prioritaris. 90% de creixement entre el 2005 i el 2008.

■ **Més dispositius de treball i millors:**

Més de 200 professionals nous incorporats als equips de serveis socials (xarxa bàsica territorial, serveis de ciutat i EAIA) i 76 a la xarxa de centres vinculats al Pla d'Inclusió.

45 equipaments socials nous (centres de serveis socials, centres d'acollida, menjadors socials, habitatges amb serveis, casals infantils i de gent gran).

■ **Més persones ateses:**

De 41.000 a més de 50.000 persones ateses a la xarxa bàsica entre el 2005 i el 2008. I de 60.000 a 98.000 persones –al llarg dels mateixos anys– cobertes pels diferents serveis d'atenció als cinc col·lectius prioritaris. Al començament del 2009, unes **148.000 persones en risc social a Barcelona estan vinculades a serveis i itineraris d'inclusió.**

■ **Més innovació en polítiques d'inclusió:**

- Programa de millora de l'escolaritat i prevenció de l'absentisme escolar
- Servei d'atenció domiciliària socioeducativa
- Programa d'acompanyament al reagrupament familiar
- Programa intersectorial d'atenció en salut mental a persones sense llar
- Programa Vida Independent per a persones amb discapacitat

■ **Més participació i treball en xarxa amb les entitats**

411 organitzacions adherides a l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, amb sis xarxes d'acció que aglutinen 191 entitats. 6.545.672 euros de suport municipal per mitjà de concerts i convenis d'inclusió. **55 plans i projectes comunitaris i 39 programes d'intercanvi i solidaritat.** 13.766 persones i 780 entitats vinculades directament als cinc Consells de Participació Social.

Barcelona inclusiva i solidària

Més informació:

www.bcn.cat/acciosocialiciutadania
www.bcn.cat/serveissocials